

Voortgang biografie Helene Kröller-Müller, onderzoekster en biografe Eva Rovers aan het woord:

Familiegeschiedenis en jeugdijaren, Duitsland als bakermat

"Wat wordt het arme Duitsland toch ordinair", schreef Helene Kröller-Müller in 1924 aan Sam van Deventer. Het armzalige briefpapier dat Van Deventer had gebruikt weerspiegelde in haar ogen de staat waarin Duitsland na de Eerste Wereldoorlog terecht gekomen was. Sinds de oorlog en de sterke anti-Duitse stemming die deze met zich mee had gebracht, was Müller steeds meer gaan beseffen dat zij zich in de eerste plaats nog altijd Duitse voelde. Haar moraal, haar trots en haar intellectuele vorming lagen in dat land verankerd en het krenkte haar wanneer de teloorgang van dat land zich aan haar opdrong.

Mijn onderzoek in het kader van de biografie van Helene Kröller-Müller is het afgelopen jaar voornamelijk gericht geweest op de eerste helft van Müllers leven tot en met het moment dat zij in 1911 het doel van haar verzameling formuleerde, namelijk deze onder te brengen in een museum. Het onderzoek naar Müllers jeugdijaren is deels uitgevoerd in de stads- en kerkarchieven van Bielefeld, Osnabrück en Düsseldorf. De gegevens die daar gevonden zijn, zijn enerzijds in de context geplaatst van de ongepubliceerde familiechroniek van tante Anna Müller en anderzijds in die van de Duitse cultuurgeschiedenis van de negentiende eeuw. Uiteindelijk zal ook het dagboek van Müller uit de jaren 1882 tot en met 1885 als belangrijk bron dienen. Dit boekje is geschreven in het oude Duitse gotische handschrift en moet dan ook nog ontcijferd worden voordat het gebruikt kan worden voor het onderzoek. Uit het onderzoek van het afgelopen jaar blijkt onder andere dat Helene Müller een dochter was van het Besitzbürgertum, een bevolkingsgroep bestaande uit industriëlen, handelaars en bankiers die vanaf het midden van de negentiende eeuw verantwoordelijk was voor de snelle groei van de Duitse industrialisatie en welvaart. Aandacht voor de kunsten was er - in vergelijking met de kringen van de Bildungsbürger - in slechts zeer beperkte mate. Toch zou het Duitse culturele gedachtegoed, vooral via Müllers onderwijs aan Frau Schubacks Höhere Töchterschule, vergaande invloed hebben op haar kunstbeschouwing. Van eveneens grote invloed op haar kunst- en levensbeschouwing was Müllers ijverige en gedisciplineerde karakter. Dit karakter werd aangescherpt door de burgerlijke moraal van Leistung, waarvan de bezittende klasse en daarmee Müllers jeugd, doordrongen was. Haar karakter en haar Duitse achtergrond zorgden er voor dat zij, ook op latere leeftijd, het leven anders benaderde dan veel van haar Nederlandse tijdgenoten. Het is dan ook zeer waarschijnlijk dat die vervaechting van persoonlijke en nationale identiteit bepalend is geweest voor Müllers manier van verzamelen. In het vervolg van het onderzoek zal nader bekeken en onderbouwd worden in hoeverre die vervaechting ten grondslag lag aan Müllers niet aflatende streven een exceptionele verzameling samen te stellen en deze onder te brengen in een minstens even exceptioneel museum.